

які насамперед пов'язані з уявленнями дорослих про поведінку дівчат та хлопців і базуються на існуючих в оточуючому підлітків середовищі стереотипах фемінінності та маскулінності.

Найбільші показники агресивних тенденцій виявляють підлітки-хлопчики 10-11 років, у яких переважає здебільшого фізична агресія. З віком у хлопчиків відбувається згасання фізичної агресії, а у дівчаток спостерігається зростання цієї форми агресивності. При спаді непрямой агресії у хлопчиків, спостерігається значне збільшення її у дівчаток. У віці 12-13 років відбувається зниження вербальної агресії у хлопчиків при постійному наростанні цього виду агресії у дівчаток. Впродовж 14-15 років у хлопчиків аналогічно відбувається сплеск вербальної агресії. Негативізм значно сильніше виявляється у хлопчиків протягом всіх вікових етапів підліткового періоду. У дівчаток негативізм поступово згасає при переході з 13 до 14-15 років. На підставі аналізу наведених дослідних даних виникає необхідність подальшого вивчення динаміки агресивних форм поведінки у дівчаток-підлітків. За зовнішньою грубістю хлопчиків-підлітків та індивідуалізмом дівчаток лежить складна картина гендерних, вікових відмінностей їх розвитку, зокрема розвитку і прояву різних форм агресивної поведінки.

Формування девіантної поведінки може починатися з прояву однієї певної властивості, що залучена до структури девіантності. Так якщо в ранньому дитинстві дитина набуває досвід жорстокого відношення до себе і це спричиняє тяжкі страждання без адекватної допомоги зовні, у неї формується вороже ставлення до людей, що спонукає до недовіри та захисної агресії. При наявності несприятливих обставин, ця набута властивість може посилитися і зайняти значне положення в структурі особистості, підпорядковуючи собі інші особистісні властивості і психічні процеси — сприйняття, мислення, переконання, цінності, відносини, самооцінку.

Список використаних джерел

1. Воспитание трудного ребенка: Дети с девиантным поведением: Учеб.-метод.пособие / Под ред. М. И. Рожкова. – М., 2001.
2. Невский И. А. Подростки группы риска в школе. / Невский И.А., Колесова Л.С. – М., 1997.
3. Прихожан А. М. Подросток в учебнике и в жизни / Прихожан А. М., Толстых Н. Н. – М., 1990.
4. Фурманов И. А. Детская агрессивность: психодиагностика и коррекция / Фурманов И. А. – Минск, 1996.
5. Шнейдер Л. Б. Девиантное поведение детей и подростков / Шнейдер Л. Б. – М., 2006.

Браткова Л.О.

Вплив стійкості уваги на успішність навчання у молодшому шкільному віці

Психологічна наука в нашій країні нині вступає в якісно новий етап свого розвитку. Зростає значення психодіагностичних досліджень, орієнтованих на вивчення і виявлення вікових та індивідуально-психологічних властивостей особистості, тих особливостей, без врахування яких неможливе навчання та виховання. Однією з неодмінних умов успішного навчання в школі є розвиток уваги в дошкільному віці. Школа висуває вимоги до довільності дитячої уваги в плані уміння діяти без відволікань, дотримуватись інструкцій і контролювати одержуваний результат. Діти, які розпочали навчання в школі, зазвичай потерпають через неухважність або через недостатній розвиток своєї уваги. Розвивати й удосконалювати увагу так само важливо, як і вчити письму, рахуванню, читанню. Увага виражається в точному виконанні пов'язаних з нею дій. Образи, одержані під час уважного сприйняття, вирізняються ясністю і виразністю. За наявності уваги розумові процеси протікають швидше і правильніше, рухи виконуються акуратніше й чіткіше.

Увага, як організуючий механізм роботи всіх пізнавальних процесів, має беззаперечне значення у функціонуванні особистості в цілому. Особливо помітний цей вплив на продуктивність пізнавальної діяльності.

Отже **метою** нашого дослідження є визначення впливу стійкості уваги на успішність у навчанні.

Гіпотеза: при зниженні стійкості уваги погіршується успішність у навчанні молодших школярів.

Об'єкт: властивості уваги як форми функціонування пізнавальних процесів.

Предмет: стійкість уваги молодших школярів та її вплив на успішність у навчанні.

Задачі:

1) Обробка та узагальнення теоретичних джерел щодо особливостей розвитку уваги в молодшому шкільному віці.

2) Проведення експериментального дослідження з метою визначення впливу порушень уваги на успішність у навчанні.

Увага - це зосередженість, спрямованість свідомості людини на конкретні предмети і явища. Увага сама по собі не є особливим пізнавальним процесом. Вона притаманна будь-якому пізнавальному процесу (сприйняттю, мисленню, пам'яті) і здатна організувати цей процес. Увага - дуже важливий психічний процес, який є умовою успішного здійснення будь-якої діяльності дітей а її продуктом є її якісне виконання [1], [2].

Механізм появи уваги описаний С.Л. Рубінштейном у роботі «Загальні основи психології». Під увагою він розуміє зміну будови психічних процесів, що приводить у результаті до сенсibiлізації [цит. по 5]. Звідси випливає, що увага не існує самотійно, без сприйняття, запам'ятовування, мислення, більше того - самі ці психічні процеси «включаються» тільки, якщо виникла увага.

Увага відіграє істотну роль у регуляції інтелектуальної активності. На думку П. Я. Гальперіна, «увага не буває самотійним процесом, вона відкривається

як спрямованість, настроєність і зосередженість будь-якої психічної діяльності на своєму об'єкті, лише як сторона чи властивість цієї діяльності» [цит. по 5].

Одна з істотних властивостей уваги, що є необхідною умовою всіх видів діяльності людини (трудової, учбової, спортивної) – це стійкість.

Стійкість уваги — її тимчасова характеристика — це тривалість утримання уваги до одного і того самого предмета чи діяльності. Стійкість визначається типом нервової системи, темпераментом, мотивацією (новизна, значимість потреби, особисті інтереси), а також зовнішніми умовами діяльності людини. Стійкість уваги має особливе значення для досягнення успіху в будь-якій діяльності, вона характеризує глибину, тривалість, інтенсивність психічної діяльності людини. Саме стійкість відрізняє людей, пристрасно захоплених справою, які вміють заради основного відключитися від численних побічних подразників [3], [4].

Експериментальні дослідження у психології показали, що увага піддається періодичним довільним коливанням. Періоди таких коливань складають як правило дві-три секунди і доходять до 12 секунд.

Інтенсивність уваги характеризується відносно великою витратою нервової енергії під час виконання певного виду діяльності [3].

Якщо увага нестійка, то якість роботи різко знижується. На стійкість уваги впливають наступні чинники:

- ускладнення об'єкта (складні об'єкти викликають складну активну мисленнєву діяльність, з чим пов'язана тривалість зосередження);
- активність особистості;
- емоційний стан (під впливом сильних подразників може виникнути відволікання уваги на сторонні об'єкти);
- ставлення до діяльності;
- темп діяльності (для стійкості уваги важливо забезпечити оптимальний темп роботи: за надто низького чи надто високого темпу нервові процеси іррадіюють (захоплюють непотрібні ділянки кори головного мозку), утруднюється зосередження і переключення уваги.

Стійкість уваги не означає її статичності. Стійкість тісно пов'язана з динамічними характеристиками уваги, наприклад з її коливаннями (пунктуаціями). Динаміка уваги виявляється у зсувах стійкості упродовж тривалого періоду роботи, що підрозділяється на наступні стадії зосередження:

- первісне входження в роботу;
- досягнення зосередження уваги, потім її мікроколивання, які долаються шляхом вольових зусиль;
- зниження зосередженості і працездатності та посилення втоми [1], [2], [3].

Особливості уваги молодшого школяра залежать від розвитку його нервової системи. Зміна процесів збудження та гальмування у корі великих півкуль у молодших школярів відбувається швидко. Цим пояснюється те, що діти цього віку дуже чутливі до зовнішніх вражень, легко звертають увагу на кожний подразник. Тому нове джерело збудження, яке виникає в корі мозку, спонукає дитину відволікатися від того, на чому вона зосереджена.

Стійкість уваги дітей молодшого шкільного віку ще недостатньо розвинута. Іноді незначний подразник зовнішнього середовища веде до відволікання уваги [5].

Опрацювання наукових, теоретичних джерел спонукали нас до експериментального дослідження проблеми.

Дослідження проводилося на базі Криворізької ЗОШ №15. В дослідженні брали участь учні четвертих класів у кількості 38 чоловік: 18 хлопців та 20 дівчат, у віці 9--11 років. Для проведення експерименту ми обрали методику «Корректурна проба» Бурдона, яка спрямована на оцінку уваги молодшого школяра. Для проведення дослідження необхідно: стандартний бланк тесту «Корректурная проба» і секундомір. На бланку у випадковому порядку надруковані деякі літери російського алфавіту, в тому числі літери «д» і «р», всього 2000 знаків, по 50 літер у кожному рядку. Учням потрібно за фіксований час викреслювати названі літери. Результати діагностики представлено у табл.1.

Таблиця 1

Рівень навчальної успішності та ступінь розвитку стійкості уваги

№	П.І.Б.	Успішність (середні показники)	Стійкість уваги	№	П.І.Б.	Успішність (середні показники)	Стійкість уваги
1	М.В.М	10	32	20	Л.Т.К.	8,5	20
2	Ю.К.Г.	7	20	21	М.Н.Г.	9	26
3	О.Ю.Є.	9	26	22	М.А.В.	11	30
4	Ш.І.І.	6,5	16	23	К.В.Д.	10,5	36
5	О.Н.М.	8,5	26	24	П.Д.М.	6	16
6	Б.І.П.	10,5	30	25	Т.А.Б.	6,5	16
7	Б.Є.В.	9	24	26	В.В.О.	8	22
8	С.О.В.	7	14	27	М.В.Н.	9,5	24
9	Т.І.Н.	7,5	22	28	Т.Д.В.	7,5	20
10	Б.К.Н.	8,5	26	29	Ф.М.Н.	9	18
11	Ж.В.С.	11,5	32	30	Б.І.В.	9	26
12	Я.С.Г.	8	22	31	Г.Д.І.	7,5	18
13	І.А.О.	9	28	32	Н.Н.О.	7	16
14	Д.Л.Б.	10,5	32	33	Ш.К.П.	7	16
15	В.Н.П.	6,5	14	34	О.В.Є.	6,5	16
16	Ч.Н.О.	6	14	35	С.С.М.	11	34
17	Ш.Р.К.	7,5	20	36	М.Н.М.	10	30
18	У.О.С.	9	24	37	К.О.С.	9,5	24
19	З.Я.Д.	10,5	30	38	В.О.Д.	9	24

Після проведення діагностики визначено середні показники успішності, стійкості уваги, підраховано середнє квадратичне відхилення.

Узагальнено результати представлено у таблиці 2.

Таблиця 2

Рівень навчальної успішності та ступінь розвитку стійкості уваги

Успішність (середні показники)	Серед.кв.відх.показ н. успішності	Стійкість уваги (середні показники)	Серед.кв.відх.показ н. стійкості уваги
8,5	1,3	23	5,5

В ході проведення дослідження ми визначили середній бал успішності для кожного з досліджуваних. Враховувалися оцінки які дитина отримала на протязі першої чверті (див табл.1). Ми визначили індивідуальний показник стійкості уваги за методикою „Коректурна проба” (див.табл.1). Показник стійкості уваги є інтегральною величиною, і обчислюється за формулою:

$$A = B + C,$$

де B і C бальні оцінки продуктивності та точності відповідно.

A також нами було проведено кореляційний аналіз, з метою з'ясування наявності зв'язку між стійкістю уваги та успішністю навчальної діяльності.

Коефіцієнт кореляції (r) – це математичний показник сили (щільності) зв'язку між двома ознаками, що співставляються (r=0,55).

В результаті математичної обробки отриманих даних було з'ясовано, що щільність зв'язку між стійкістю уваги та успішністю навчальної діяльності дорівнює (r<0,55) отриманий показник є середній за градацією сили кореляційного взаємозв'язку. Також необхідно зазначити, що зв'язок який відображає отриманий коефіцієнт є прямим. При зростанні показників стійкості уваги зростатимуть показники успішності навчальної діяльності, і навпаки.

Увага, беззаперечно є необхідною умовою успішності у навчальній діяльності. Висока стійкість уваги забезпечує можливість дитині якісного набуття знань, прискорює швидкість та якість перебігу пізнавальних процесів: сприйняття, пам'яті, мислення. Як відомо для успішного навчання необхідно „повнокровне” функціонування всіх без винятку пізнавальних процесів, і увага в цьому випадку виступає системно організуючим фактором.

Вчителі не одноразово підкреслюють, що діти, які є більш уважними якісніше опановують навчальний матеріал, але оцінити та дати характеристику такій особливості уваги як її стійкість за допомогою лише тільки спостереження не завжди представляється можливим. Тим більш складно, якої сили вплив спричиняє стійкість уваги на успішність у навчанні.

Як було показано нами у ході виконання експерименту та доведено за допомогою математико–статистичної обробки отриманих даних – стійкість уваги безумовно впливає на якість навчання у молодших школярів. Ми побачили, що діти з більш високими показниками стійкості уваги значно переважають по показниках успішності навчання дітей, увага яких є менш стійкою.

Отже зважаючи на все вище сказане можна вважати, що гіпотеза доведена та поставлені задачі виконано.

Отримані у дослідженні результати плануємо використовувати у подальшій діяльності.

Список використаних джерел

1. Дормашев Ю.Б. Психология внимания /Ю. Б. Дормашев, В.Я Романов. М., 1995. – 347 с.
2. Хрестоматия по вниманию Под редакцией А.Н.Леонтьева /А.Н.Леонтьев, А.А. Пузырся, В.Я.Романова – М., 1976. – 296 с.
3. Маклаков А.Г. Общая психология : Учеб. пособие для вузов /Анатолий Геннадьевич Маклаков – СПб: «Питер», 2010. –582с.
4. Мухина В.С. Возрастная психология/ В.С.Мухина. – М.,1997. – 401 с.
5. Г.В.Разумова Особенности внимания младших школьников// Начальная школа: плюс до и после. – 2005. – №4. –С.35—38.
6. Рогов Е.И.Настольная книга практического психолога в образовании /Евгений Иванович Рогов. – М.: «Владос», 1996. – 528с.

Москаленко К.О.

Мотивація навчання у вищі

Як ми знаємо, все у світі взаємопов'язане, а отже, зміна якогось одного явища може призвести до суттєвих змін у інших сферах життєдіяльності суспільства. А якщо ця сфера була суттєвою, то, напевне, і змін треба чекати глобальних. Під час пошуку матеріалу до даної теми, було знайдено значну кількість літератури, що досліджувала мотиви навчання, мотивацію вступу до ВНЗ, рекомендації щодо посилення цієї мотивації. У чому причини такої зацікавленості? Напевно, у високій актуальності цієї теми, недостатній її вивченості і, звісно, важливості. Молоді люди, що входять до категорії студентства, є нічим іншим як майбутнім нашої країни, її «золотою основою» та фундаментом, на якому розвиватимуться сила і могутність, передові технології і духовна наповненість країни. Тим часом, сучасну ситуацію розвитку можна охарактеризувати лише зростом соціально-економічних і політичних проблем, втратою життєвих цінностей і орієнтирів, що в свою чергу впливає і на мотивацію навчання у вищі. Тяжке положення системи освіти призвели до зміни мотивів вступу у вищі навчальні заклади. Цінності знань, умінь та навичок підмінено бажанням отримання диплому. Це свідчення не лише позитивної, а й негативної мотивації навчання.

Як відомо, успішність навчальної діяльності значною мірою залежить від сформованості навчальної мотивації. Відсутність належних мотивів учіння призводить до відставання у засвоєнні знань. А що як не знання є двигуном прогресу? Рівень розвитку мотиваційної сфери студента залежить від способів, вимог і засобів вузівського навчання, розуміння особистого сенсу учіння, предметно-рефлексивного відношення до навчання, суб'єктивної активності та